

De l'art d'escriure prosa

Text > ESTEVE MIRALLES

Novel·lista i contista de primer rang, Vicenç Pagès Jordà (1963-2022) va entrar al món de la teoria literària amb *Un tramvia anomenat text* (1998). Aquest assaig sorprenent és, alhora, un compendi de sabers útils i una proposta singular de valors i perspectiva. Sobretot, en la reflexió sobre l'escriptura literària —sobre els textos destinats al plaer lector— d'una manera ben informada i rigorosa, però també des de la vindicació del caràcter irreductiblement imprevisible, temptatiu i no mecanitzable de l'art fet amb paraules.

Des d'aleshores, Pagès va continuar testant i ampliant el marc de les seves reflexions, a través de la crítica en mitjans (centenars de llibres analitzats), de la docència universitària o d'especialitat —amb la ideació del programa propi de l'Aula d'escriptura de Girona, rebatejada justament amb el seu nom— i, encara, amb nous assajos (llibres, opuscles, pròlegs), alguns més

metòdics, i d'altres més aparentment disruptius, sobre les narrativitats contemporànies. Sobre allò que calia repensar, i sobre allò que calia explorar per primer cop. I, en suma, sobre com aquestes noves narrativitats reconstitueixen el món, i les possibilitats d'entendre'l.

Vicenç Pagès Jordà va fer un anar i venir constant de l'obra concreta a la formulació conceptual, i de la literatura universal a la catalana. Després de la sèrie dedicada als *Clàssics revisitats* —publicada com a llibre el 2018—, l'escriptor figuerenc va emprendre, també a la REVISTA DE GIRONA, aquesta altra sèrie titulada —valentament— *Curs de prosa*, igualment concebuda per esdevenir llibre. Pagès tan sols va poder completar la meitat del projecte, però el volum del material acabat (vint-i-nou capítols) i l'alta qualitat del contingut han permès donar vida a un assaig d'excepció, publicat sota la cura de Camil·la Massot Kleiner i Enric Sullà.

A les darreres dècades, la narratologia més recent —i la seva divulgació— ha fet créixer l'interès sobre els aspectes més vinculats a l'estil no lingüístic de les obres de ficció (espais, personatges, temps, seqüències, estructura). I, com a efecte secundari —sovint no volgut, i sovint analfabetament deliberat—, també ha motivat una desafecció i una desconsideració de la importància de la «manera d'escriure». Pagès reclama, combatiu, la centralitat de l'estil lingüístic com a eix constitutiu de la qualitat literària, com un talent inseparable de les opcions no lingüístiques amb què conviu.

En la lectura pàgina a pàgina, el gran plaer del *Curs de prosa* és proporcionar la descoberta d'un devessall d'encerts brillants, per la capacitat de precisió de Pagès a l'hora de conceptualitzar cada «manera d'escriure». Hi trobem «la ironia entesa com a distància higiènica», «el màxim de vivacitat i

El perquè de Víctor Català

Text > JOSEP PASTELLS

La il·lustradora, pintora i escriptora gironina Laura Reixach (1970), amb obra publicada en sis idiomes i col·laboradora habitual de la REVISTA DE GIRONA, va guanyar amb el seu primer còmic, *La cuirassa*, la segona edició del Concurs Llamps i Tintes! de novel·la gràfica. Reixach, autora del guió, el text i els dibuixos d'aquesta obra, hi retrata Caterina Albert (1869-1966) en diferents moments de la seva vida i hi explica fil per randa les raons que van dur-la a posar-se el pseudònim masculí de Víctor Català, que més d'un segle després continua sent el més famós de les lletres catalanes.

El còmic s'inicia el març de 1967 al Palau de la Música Catalana, on es representen per primera vegada,

quan l'autora ja fa més d'un any que ha mort, quatre obres de Víctor Català, inclosa *La infanticida*, amb què set dècades abans s'havia proclamat guanyadora del premi al millor monòleg presentat als Jocs Florals d'Olot. La segona escena reula a l'estiu de 1898 per mostrar precisament l'aferrissada deliberació del jurat d'aquells Jocs Florals, presidit per l'editor i escriptor Francesc Matheu i format per Josep Berga, Ramon Masifern, Josep Jutglar i Josep Maria Aguirre. Malgrat que alguns d'ells troben que la peça és massa crua i descarnada, acaba sent premiada, però quan es descobreix que l'autora és «una senyoreta de l'Escala» es produeix un escàndol que condiciona l'actitud de Caterina Albert, que des de llavors decideix amagar la seva iden-

titat. Tot i que amb el pas dels anys la qualitat literària dels textos de Víctor Català —ambientats quasi sempre en el món rural i plens de referències a la marginació de les dones— i el seu lèxic acurat, viu i modern desperten una gran expectació i s'acaba descobrint qui és, Caterina Albert no renunciarà mai al pseudònim. Conscient de les dificultats amb què, pel fet de ser dones, es troben les escriptores que a principis del segle xx volen publicar la seva obra, farà tot el possible per diferenciar la vida personal de la literària.

En una dotzena d'escenes que segueixen un cert ordre cronològic sense renunciar als salts endavant i endarrere, *La cuirassa* recrea una sèrie d'episodis que contextualitzen les raons que impulsen Caterina Albert

el mínim de carrincloneria», «una evocació fascinant i esgotadora», la «capacitat transformista», el «desordre aparent —i, sobretot, laboriós—», «un producte forassenyat i inconfusible», o algun autor que és «com un mossèn Tronxo [...] però amb menys sagraments i més nocturnitat». Amb precisió, i talent lector, i sempre a punt per celebrar «la prosa modelica, la tensió narrativa i la bellesa que en resulta».

El professor Sullà culmina aquest *Curs de prosa* amb un epíleg magistral, imprescindible per comprendre l'ambició i la vastitud de la teoria literària de Pagès Jordà, que aquí vol «oferir un mostrari d'opcions i solucions variades dels problemes a què se solen enfrontar els escriptors». I per això, respectant el marc gironí propi de la REVISTA, l'autor rastreja tant la tradició més notable (Vayreda, Víctor Català, Ruyra, Pla, Dalí, Gaziel, Espriu) com l'obra de la generació dels seus mestres immediats (Berga, Puigverd, Pairoli, la dels companys d'època (Puigdevall, Sebastià Roig, Fonalleras, Casacuberta, Eva Vázquez, Josep Pujol, Toni Sala) o, en consonància

amb la seva curiositat cultural, i amb la seva responsabilitat comunitària, la dels més joves (Alícia Kopf, Pujol Cruells, Bardera, Dausà, Mar Bosch). Entre tants d'altres.

Pagès s'enriqueix, metodològicament, de les mirades que van des del situacionisme fins als postdesconstructivistes, i dels llegats tant dels horacians com dels aristotèlics, tant de les retòriques clàssiques com de les postmodernitzades, tant dels formalismes continentals com dels pragmatismes britànics i nord-americans, tant de la tradició ben assumida com del qüestionament crític dels canons. Però probablement acaba militant en un eclecticisme expert i selectiu: en una hermenèutica —temptativa sempre— de respecte màxim a textos i autors, il·luminadora (sentit i assoliments), no doctrinària.

Sullà identifica els valors nuclears d'aquest *Curs de prosa*, que fa un «mapa d'aspectes rellevants de l'art d'escriure prosa»: un mapa insòlit, diu, fet des de «l'amplitud de lectures», des de «la profunditat i l'agudesia de les interpretacions», des de «la precisió en l'ús dels conceptes», des

PAGÈS JORDÀ, Vicenç.

Curs de prosa.

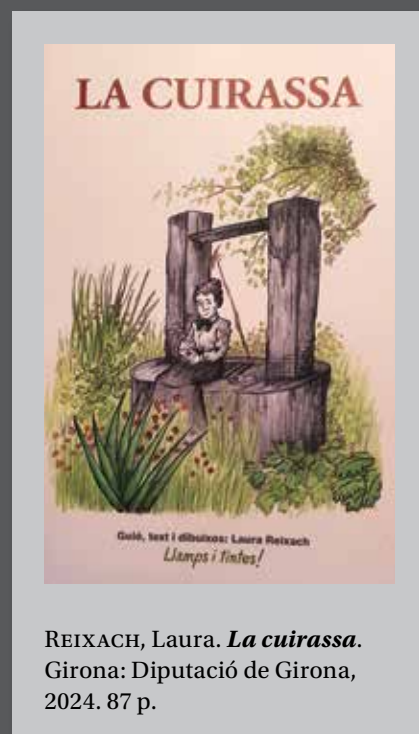
Girona: Diputació de Girona, 2024.

de «la generositat» de la tria i des de «l'exigència del judici crític». (*Curs de prosa* arriba a les llibreries a l'abril.)

a amagar la seva autèntica identitat i, sobretot, la seva condició de dona. Els dibuixos, amb una ambientació molt detallista, són en blanc i negre, llevat de cinc pàgines centrals dedicades a *Solitud*, l'obra mestra de Víctor Català, que resumeixen a la perfecció i a tot color l'itinerari interior i vital de la Mila, la protagonista de la novel·la.

En una dotzena d'escenes que segueixen un cert ordre cronològic sense renunciar als salts endavant i endarrere, *La cuirassa* recrea una sèrie d'episodis que contextualitzen les raons que impulsen Caterina Albert a amagar la seva condició de dona

Les converses dels redactors del setmanari *Juventut* sobre obres de Víctor Català, les crítiques que li feia Joan Maragall, l'epistolari que mantenien el mateix Maragall i Català o la intervenció del matrimoni format per Josefa Carcassó i Miquel Sitjar —decisiva per a la publicació de *Lo cant dels mesos*, el primer poemari de l'autora de l'Escala— són altres escenes rellevants d'un còmic més que recomanable.

REIXACH, Laura. ***La cuirassa.***

Girona: Diputació de Girona, 2024. 87 p.